

**IQTISODIY TARBIYA TUSHUNCHASI VA UNING
AHAMIYATI IQTISODIY TARBIYANING IJTIMOYIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHDAGI ROLI. O'QUVCHILARDA IQTISODIY
TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI**

Urunova Mohira Nuraddinovna

Urganch RANCH texnologiya Universiteti Pedagogika
mutaxassisligi magistranti. Tel: +998995933129
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15486421>

Annotatsiya:

Mazkur maqolada iqtisodiy tarbiya tushunchasining mohiyati, mazmuni va uning zamonaviy ta'limdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, iqtisodiy tarbiyaning yosh avlodni tayyorlashdagi ahamiyati hamda uni erta bosqichda shakllantirish zarurati tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu maqolada, iqtisodiy tarbiyaning jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni erta bosqichda shakllantirish zarurati asoslab beriladi hamda bu yo'ldagi samarali metodlar ko'rib chiqiladi.

Абстрактный:

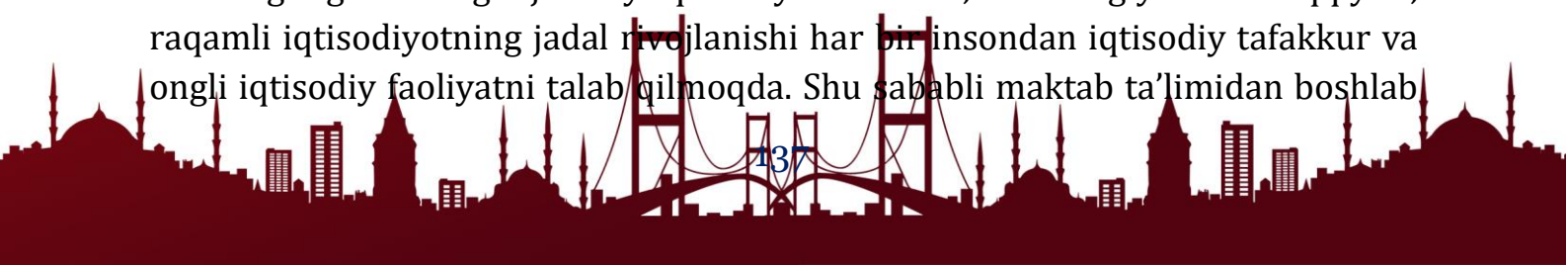
В статье исследуются сущность и содержание понятия экономического образования, его роль в современном образовании. Также проанализирована значимость экономического образования в подготовке молодого поколения и необходимость его формирования на раннем этапе. В статье также анализируется значение экономического образования в социально-экономическом развитии общества. Также обосновывается необходимость формирования экономического мышления у учащихся на раннем этапе и рассматриваются эффективные методы для этого.

Abstract:

This article discusses the essence, content and role of the concept of economic education in modern education. It also analyzes the importance of economic education in the preparation of the younger generation and the need for its formation at an early stage. It also analyzes the importance of economic education in the socio-economic development of society. It also substantiates the need to form economic thinking in students at an early stage and considers effective methods for this.

Kalit so'zlar: iqtisodiy tarbiya, iqtisodiy tafakkur, tejamkorlik, shaxsiy byudjet, ijtimoiy rivojlanish, iqtisodiy ong, moliyaviy savodxonlik.

Bugungi kundagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, texnologiyalar taraqqiyoti, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi har bir insondan iqtisodiy tafakkur va ongli iqtisodiy faoliyatni talab qilmoqda. Shu sababli maktab ta'limidan boshlab

iqtisodiy tarbiya berish – dolzarb vazifalardan biridir. Iqtisodiy tarbiya yosh avlodni hayotga tayyorlash, ularni mustaqil, ongli, iqtisodiy jihatdan savodli inson sifatida shakllantirishda muhim o‘rin egallaydi. Butun dunyo globallashuv davrida har bir davlatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ko‘p jihatdan aholining iqtisodiy ong va tafakkur darajasiga bog‘liq. Ayniqsa, yosh avlodda iqtisodiy madaniyatni shakllantirish orqali ularni ongli, faol va mas‘uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalash dolzarb masalalardan biridir. Shu sababli ta‘lim tizimida iqtisodiy tarbiyaga bo‘lgan e‘tibor kundan kunga ortib bormoqda.

Iqtisodiy tarbiya tushunchasining mohiyati

Iqtisodiy tarbiya – bu shaxsda iqtisodiy tafakkur, moliyaviy madaniyat, tejamkorlik, mehnatsevarlik, resurslarga nisbatan ongli munosabatni shakllantirishga qaratilgan tarbiyaviy jarayondir. U quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

Iqtisodiy bilimlar berish (pul, byudjet, ishlab chiqarish, iste‘mol, soliq, bozor munosabatlari);

Iqtisodiy ko‘nikma va malakalarni shakllantirish (xarajatlar rejalashtirish, jamg‘arma qilish, solishtirish, baholash);

Iqtisodiy qadriyatlarni singdirish (mehnatga hurmat, tejamkorlik, halollik, iqtisodiy javobgarlik).

Ushbu tarbiya jarayoni nafaqat nazariy bilim berishni, balki o‘quvchining iqtisodiy muhitda to‘g‘ri qaror qabul qilishini ta‘minlaydigan amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishni ham o‘z ichiga oladi.

Iqtisodiy tarbiyaning ahamiyati

Iqtisodiy tarbiya:

1. Shaxsiy hayotga tayyorlaydi – bolalar kundalik moliyaviy qarorlar qabul qilishni o‘rganadilar.

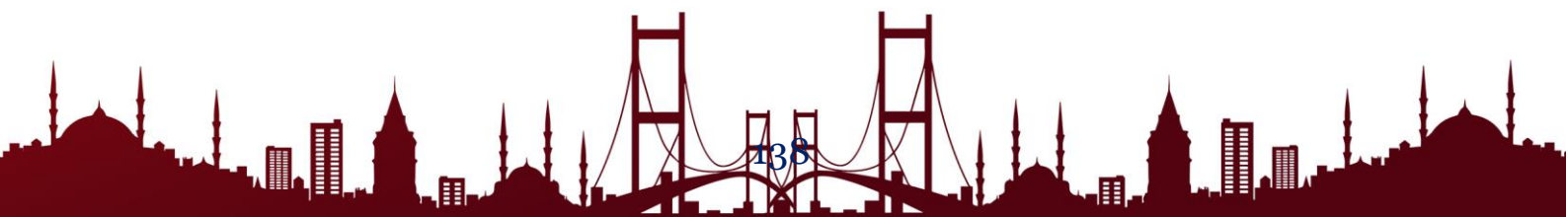
2. Tejamkorlikni shakllantiradi – resurslardan oqilona foydalanish madaniyati rivojlanadi.

3. Ijtimoiy mas‘uliyat hissini kuchaytiradi – jamiyatda faol, iqtisodiy jihatdan javobgar shaxs paydo bo‘ladi.

4. Tadbirkorlik qobiliyatlarini ochadi – o‘quvchi o‘z salohiyatini kichik iqtisodiy loyihalar orqali sinab ko‘radi.

5. Hayotiy qarorlarni qabul qilishga o‘rgatadi – kelgusida kredit, sarmoya, daromad va xarajat bilan bog‘liq masalalarda mustaqil harakat qila oladi.

Iqtisodiy tarbiyaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi roli

Iqtisodiy tarbiya – shaxsni hayotda uchraydigan iqtisodiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila olish, moliyaviy jihatdan mustaqil bo‘lish, ishlab chiqarish va iste‘mol jarayonlarini tushunishga o‘rgatuvchi ta‘limiy-tarbiyaviy jarayondir.

U quyidagi yo‘nalishlarda jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shadi:

Ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlaydi: iqtisodiy bilimga ega bo‘lgan fuqarolar ijtimoiy faol, mas‘uliyatli va mehnatsevar bo‘ladi.

Bozor munosabatlarida ongli ishtirokni shakllantiradi: odamlar o‘z huquq va majburiyatlarini, soliq, byudjet, kredit, iste‘mol madaniyatini yaxshi tushunadi.

Tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantiradi: yoshlar kichik biznes yuritishga tayyor bo‘ladi, bu esa iqtisodiy faollikni oshiradi.

Milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi: iqtisodiy jihatdan savodli kadrlar mamlakat taraqqiyotining negizidir.

O‘quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish zarurati

O‘quvchilarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish ularning kelajakdagi hayotda muvaffaqiyatli bo‘lishiga asos yaratadi. Bu tafakkur:

iqtisodiy muammolarni hal qilishda mantiqiy fikrlash;

tanqidiy yondashuv va muqobil yechimlar topish;

moliyaviy xatti-harakatni rejalashtirish;

mehnat va mablag‘ga mas‘uliyatli munosabat kabi jihatlarni o‘z ichiga oladi.

Zaruratning asosiy sabablari:

1. Raqamli iqtisodiyotga moslashuv: raqamli to‘lovlar, kriptovalyutalar, onlayn tijorat kabi yangiliklarni tushunish uchun iqtisodiy tafakkur zarur.

2. Ijtimoiy tengsizlikning oldini olish: iqtisodiy savodli shaxslar o‘z huquqlarini himoya qila oladi, moliyaviy xatolardan qochadi.

3. Oilaviy va shaxsiy byudjetni boshqarish: yoshlar hayotga mustaqil tayyorlanadi.

4. Atrof-muhitga ongli munosabat: iqtisodiy tafakkur ekologik barqarorlikka ham ta‘sir ko‘rsatadi.

Iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish vositalari

Interfaol o‘qitish metodlari (munozara, aqliy hujum, rol o‘ynash);

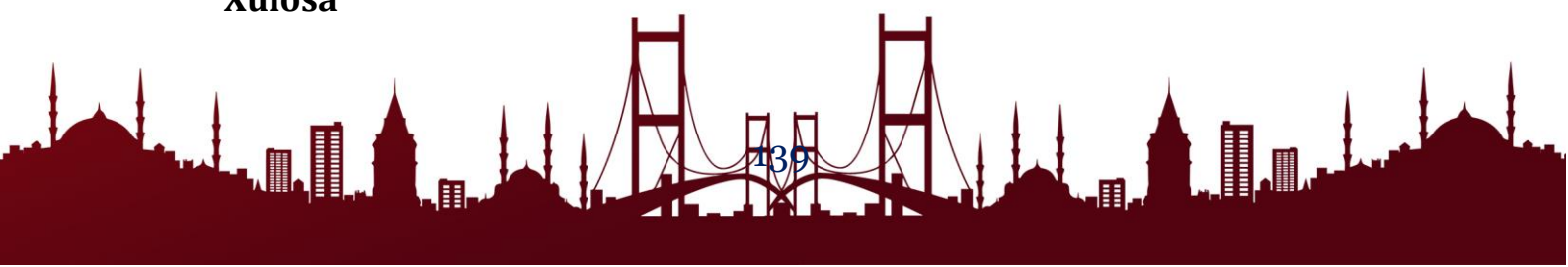
Amaliy topshiriqlar (byudjet tuzish, xarajatlarni tahlil qilish);

Moliyaviy savodxonlik darslari va treninglar;

Loyiha asosida o‘qitish (biznes rejalar, simulyatsiyalar);

AKT (mobil ilovalar, onlayn kurslar, o‘yinlar)

Xulosa

Iqtisodiy tarbiya va iqtisodiy tafakkur — nafaqat shaxsiy muvaffaqiyat, balki butun jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining negizidir. Maktab ta’limi bosqichidan boshlab o’quvchilarda ushbu ko’nikmalarni shakllantirish orqali iqtisodiy jihatdan savodli, mas’uliyatli va faol avlodni tarbiyalash mumkin. Bu esa kelajakda mustahkam ijtimoiy-iqtisodiy poydevorga ega bo’lgan jamiyatni vujudga keltiradi. Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy tarbiya – zamonaviy ta’limning ajralmas bo’lagi bo’lib, u o’quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy rivojiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Bu tarbiya turi yosh avlodni ongli iste’molchi, mas’uliyatli fuqarolik pozitsiyasiga ega bo’lgan iqtisodiy faol shaxs sifatida shakllantirishda muhim o’rin egallaydi. Iqtisodiy tarbiya erta yoshdan boshlanishi va muntazam ravishda hayotiy darslar orqali boyitilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sodiqova M. – Iqtisodiy tarbiya asoslari, Toshkent, 2021
2. G’ulomov M. – Pedagogik texnologiyalar va iqtisodiy ta’lim, Toshkent, 2020
3. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: “Yoshlar iqtisodiy bilimini rivojlantirish strategiyasi”, 2022
4. “Xalq ta’limi” jurnali, 2023-yil, 1-son
5. UNESCO – Education for Sustainable Economic Thinking, 2019
6. G’ulomov M. – Iqtisodiy ta’lim asoslari, Toshkent, 2021
7. Sodiqova M. – O’quvchilarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish, 2022
8. Karimova N. – Moliyaviy savodxonlik va yoshlar, Toshkent, 2020

